

Leszek Babiński

"Drewno archeologiczne - badania i konserwacja" : symposium,
Biskupin-Wenecja, 22-24 czerwca
1999 r.

Ochrona Zabytków 52/4 (207), 463-465

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„DREWNO ARCHEOLOGICZNE — BADANIA I KONSERWACJA” — SYMPOZJUM, BISKUPIN-WENECJA, 22–24 CZERWCA 1999 R.

W dniach od 22 do 24 czerwca 1999 r., w Biskupinie i w pałuckiej Wenecji w woj. kujawsko-pomorskim, odbyło się sympozjum pt. „Drewno archeologiczne — badania i konserwacja”. Jego organizatorami były: Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie i Muzeum w Biskupinie Oddział PMA. W skład komitetu organizacyjnego weszli: dr Wojciech Brzeziński (wicedyrektor PMA), mgr Wiesław Zajączkowski (kierownik Muzeum w Biskupinie) i mgr inż. Leszek Babiński (kierownik Pracowni Konserwacji Drewna w Muzeum w Biskupinie). Honorowy patronat nad sympozjum objął Generalny Konserwator Zabytków.

Tematyka sympozjum była bardzo szeroka — obejmowała m.in. następujące zagadnienia: badania wykopaliskowe a drewno archeologiczne, metody ochrony stanowisk mokrych, gatunkowa identyfikacja drewna, fizyczne, chemiczne i mechaniczne właściwości drewna wykopaliskowego, czynniki degradacji tkanki drzewnej, pasywna i aktywna konserwacja mokrego i suchego drewna archeologicznego, konserwacja obiektów o złożonych strukturach surowcowych oraz datowanie zabytków drewnianych.

Sympozjum otworzył dr Wojciech Brzeziński, który przewodniczył także — wspólnie z mgr Wojciechem Piotrowskim (Muzeum w Biskupinie) — pierwszej sesji obrad. W imieniu Komitetu Technologii Drewna Polskiej Akademii Nauk głos zabrał prof. dr hab. Jerzy Ważny (Zakład Ochrony Drewna SGGW w Warszawie). W obydwu wystąpieniach akcentowano potrzebę ochrony i konserwacji zabytków drewnianych, wydobywanych coraz częściej w czasie realizowanych w kraju wielkich inwestycji (rurociąg gazowy, autostrady). Zwracano przy tym uwagę, że wiele zagadnień z zakresu ochrony i konserwacji drewna czeka ciągle jeszcze na rozwiązanie lub pogłębienie.

W pierwszej sesji obrad przedstawiono pięć referatów poświęconych mokrym stanowiskom archeologicznym, czynnikiem degra-

dacji drewna i metodom jego ochrony na stanowisku:

Wykopaliska biskupińskie w archeologii i kulturze polskiej XX wieku — mgr Danuta Piotrowska (Muzeum w Biskupinie);

Archeologia i drewno mokre. Wprowadzenie do tematu — mgr Wojciech Piotrowski (Muzeum w Biskupinie);

Współczesna klasyfikacja czynników degradacji drewna archeologicznego — prof. dr hab. Jerzy Ważny (Zakład Ochrony Drewna SGGW w Warszawie);

Pasywna konserwacja mokrego drewna archeologicznego w świetle literatury — mgr inż. Leszek Babiński (Muzeum w Biskupinie);

Wybrane problemy ochrony zabytków dawnego szkutnictwa na przykładzie doświadczeń Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku — mgr Waldemar Ossowski (Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku).

Pierwszy dzień sympozjum zakończyło zwiedzanie Pracowni Konserwacji Drewna w Biskupinie. Uczestnicy konferencji mogli zapoznać się ze stosowanym sprzętem i metodami stabilizacji drewna, poznając specyfikę konserwacji obiektów wielkowymiaryowych. Stosowane w Biskupinie metody przedstawiono na przykładzie czterometrowej trumny kłodowej wydobytej spod kurhanu kultury wielbarskiej w Grochach Starych oraz studni zrębowej, pochodzącej z Pfettrach-Höffen w Bawarii, zbudowanej z kilku gatunków drewna o różnym stopniu destrukcji. Zapoznano się z działalnością próżniowej nasycalni drewna budowlanego, pozwalającej osiągnąć najwyższy stopień zabezpieczenia drewna w budowywanego do remontowanych rekonstrukcji biskupińskich. W pawilonie wystawowym Muzeum w Biskupinie, uczestnicy zwiedzili prezentowane aktualnie wystawy: *Świt historii nad Jezio-rem Biskupińskim i Archeologia południowego Berlina*.

W dniu 23 czerwca odbyły się trzy sesje obrad, którym przewodniczyli kolejno: prof. dr hab. Jerzy Ważny, prof. dr hab. Włodzimierz Prądyński (Instytut Che-

micznej Obróbki Drewna Akademii Rolniczej w Poznaniu) i dr hab. Marek Krąpiec (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie). Program drugiego dnia sympozjum był bardzo bogaty i obejmował głównie referaty poświęcone różnym aspektom konserwacji drewna pochodzącego z wykopalisk. Przedstawiono także przykłady zabezpieczania drewna połączonego z innymi surowcami, wyniki i wykorzystanie badań identyfikacji gatunkowej drewna, badanie składu chemicznego oraz dendrochronologiczne datowanie obiektów drewnianych:

Conservation of Waterlogged Archaeological Wood at P. Gudynas Restoration Centre of Lithuanian Art Museum (Konserwacja mokrego drewna archeologicznego w centrum konserwatorskim Muzeum Sztuki Litewskiej) — Laima Vedrickienė, Elvyra Pečeliūnaitė (Lithuanian Art Museum, Wilno);

Z doświadczeń Działu Konserwacji Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku — mgr inż. Maria Dyrka (Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku);

Przydatność wybranych badań w konserwacji mokrego drewna — mgr inż. Irena Jagielska (Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku);

Practical Advices for the Conservation of Waterlogged Wood with Saccharides (Porady z zakresu konserwacji mokrego drewna archeologicznego cukrami) — dr Giancarlo Strigazzi (Haan, Niemcy);

Podstawowy skład chemiczny i zmiany w układzie celulozowym sosnowego drewna wykopaliskowego — prof. dr hab. Włodzimierz Prądyński, mgr inż. Bogusława Waliszewska, mgr inż. Agnieszka Spek (Instytut Chemicznej Obróbki Drewna Akademii Rolniczej w Poznaniu);

The Conservation of Large Dried out and Waterlogged Archaeological Wooden Objects and Structural Elements — Low Molecular Weight Epoxy Resin and Sucrose, Lactitol Treatments. Part I. Conservation of Large Dried out Archaeological Finds — Low Molecular Weight Epoxy Resin

Treatment. Part II. Conservation of Large Waterlogged Archaeological Finds — Sucrose, Lactitol Treatments (Konserwacja wysuszonych i przesyconych wodą, dużych drewnianych archeologicznych obiektów i elementów konstrukcyjnych — impregnacja małowcząsteczkową żywicą epoksydową, sacharozą i laktitolem. Część I. Konserwacja wysuszonych, dużych znalezisk archeologicznych — impregnacja małowcząsteczkową żywicą epoksydową. Część II. Konserwacja przesyconych wodą, dużych znalezisk archeologicznych — impregnacja sacharozą i laktitolem) — dr András Morgós (Hungarian National Museum, Budapeszt);

Dwustopniowa stabilizacja drewna dębowego na przykładzie konserwacji dużych znalezisk archeologicznych — mgr inż. Leszek Babiński (Muzeum w Biskupinie);

Zawartość wybranych metali ciężkich w wykopaliskowym drewnie sosnowym — prof. dr hab. Włodzimierz Prądyński, mgr inż. Andrzej Podobiński, mgr inż. Bogusława Waliszewska (Instytut Chemicznej Obróbki Drewna Akademii Rolniczej w Poznaniu);

Trendy w konserwacji drewna archeologicznego statków i okrętów — dr inż. Adam Krajewski (Zakład Ochrony Drewna SGGW w Warszawie);

Konserwacja zabytków o złożonych strukturach surowcowych — mgr Małgorzata Grupa (Instytut Archeologii i Etnologii UMK w Toruniu);

Konserwacja narzędzia mezolitycznego ze stanowiska Miłuki, gmina Elk — mgr Jerzy Ostapczuk (Państwowe Muzeum w Białymstoku);

Botaniczna identyfikacja gatunku w badaniach mikroskopowych drewna archeologicznego — dr Hanna Kraińska (SGGW w Warszawie);

Wykorzystanie analiz gatunkowych drewna z grobów wczesnośredniowiecznych (przykład z Dziekanowic, stanowisko 22) — mgr Anna Wrzesińska, mgr Jacek Wrzesiński (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy);

Stan aktualny i perspektywy dendrochronologicznych badań nad rzymskimi i wczesnośredniowiecznymi obiektami z południowej i centralnej Polski — dr hab. Marek Krąpiec (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie).

W ostatnim dniu sympozjum uczestnicy zwiedzili najbardziej znane w Polsce mokre stanowisko archeologiczne — zlokalizowane na półwyspie Jeziora Biskupińskiego — wraz z rekonstrukcjami grodu i fragmentami odsłoniętych, oryginalnych elementów konstrukcyjnych osiedla. Historię archeologicznych badań wykopaliskowych, zabiegi konserwatorskie prowadzone w przeszłości i obecnie oraz plany na przyszłość przedstawił mgr Wiesław Zajązkowski — kierownik Muzeum w Biskupinie.

Obrodam piątej sesji przewodniczył ponownie prof. dr hab. Jerzy Ważny. Zaprezentowano trzy referaty poświęcone właściwościom dębów subfosalnych i datowaniu znalezisk drewnianych:

Dąb subfosalny — czarny dąb z tarasów rzecznych Polski — dr inż. Wojciech Kokociński (Akademia Rolnicza w Poznaniu);

Możliwości radiowęglowego datowania obiektów archeologicznych metodą akceleratorową — dr hab. Tomasz Goslar (Politechnika Śląska w Gliwicach);

Analiza dendrochronologiczna drewna z archeologicznego stanowiska nr 1 w Żuławce Malej — dr hab. Marek Krąpiec (AGH Kraków), mgr Magdalena Suchorska-Rola, mgr Jarosław Rola (Muzeum Okręgowe w Pile).

Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem wielu środowisk naukowych — archeologów, konserwatorów i przedstawicieli nauk przyrodniczych. Swoją obecnością sympozjum zaszczylił wicemarszałek Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego Jan Szopiński, w towarzystwie lokalnych władz samorządowych. W obradach sympozjum wzięło udział około 60 osób z kraju i z zagranicy, reprezentujących następujące uczelnie, muzea i organizacje: SGGW w Warszawie, Akademię Rolniczą w Poznaniu, Instytut Technologii Drewna w Poznaniu, Politechnikę Śląską w Gliwicach, Akademię Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, National Museum of Lithuania oraz Lithuanian Art Museum z Wilna, Hungarian National Museum z Budapesztu, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku, Muzeum

Archeologiczne w Poznaniu, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Muzeum Archeologiczne w Wrocławiu, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie, Państwowe Muzeum w Białymstoku, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Muzeum Okręgowe w Pile, Muzeum Wsi Kieleckiej w Kielcach, Muzeum Zup Krakowskich w Wieliczce, Sekcję Konserwatorską Związku Polskich Artystów Plastyków Oddział w Warszawie, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie i Muzeum w Biskupinie.

Referaty nadesłane do komitetu organizacyjnego zostały wydane przez Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Warszawie — jeszcze przed rozpoczęciem sympozjum. Książka *Drewno archeologiczne — badania i konserwacja* pod redakcją Leszka Babińskiego, powstała przy pomocy finansowej Generalnego Konserwatora Zabytków. Publikacja — zawierająca 20 referatów w języku polskim ze skrótami po angielsku i 6 referatów w języku angielskim ze streszczeniami po polsku — wypełnia, przynajmniej w części, istniejącą dotychczas w kraju lukę wydawniczą z zakresu badań i konserwacji drewna archeologicznego. Z przyczyn niezależnych od organizatorów sympozjum, w materiałach nie znalazły się dwa wystąpienia — referaty: dr hab. T. Goslarsa i dr hab. M. Krąpca. Zamieszczono natomiast pięć innych, które nie mogły być zaprezentowane w czasie konferencji:

Klasyczna metoda cukrowa w konserwacji drewna archeologicznego — mgr Katarzyna Królikowska-Pataraja, dr inż. Tomasz Ważny (Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie);

Stiffness and Strength Properties of Wood Modified with Polymers: Material Characteristics Determined by the Bending Method and the Acoustical one (Sztywność i właściwości wytrzymałościowe drewna modyfikowanego polimerami: charakterystyki materiałowe oznaczone metodą zginania i metodą akustyczną) — prof. Ladislav Reinprecht, inż. Silvia Varinska, inż. Anna Daniheľová (Technical University, Zvolen);

Comparative Study on Some Physical and Mechanical Properties of Old Waterlogged Oaks and Those Deteriorated in Artificial Conditions (Badania porównawcze wybranych fizycznych i mechanicznych właściwości dębowego drewna subfosalnego i drewna współczesnego dębu, uszkodzanego w warunkach laboratoryjnych) — prof. Ladislav Reinprecht (Technical University, Zvolen);

Skład chemiczny drewna wybranych obiektów archeologicznych — doc. dr Hanna Wróblewska (Instytut Technologii Drewna w Poznaniu);

Dendrochronologia Biskupina — drewno archeologiczne źródłem informacji z przeszłości — dr inż. Tomasz Ważny (Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie).

Książka ma 318 stron, 34 tabele i 110 rycin. Publikacja jest dostępna w Muzeum w Biskupinie. Szczegółowe informacje można uzyskać w Pracowni Konserwacji Drewna, tel. (0-52) 302-50-37, (0-604) 904832, e-mail: pkd@pro.onet.pl.

Obrady podsumował i zakończył mgr inż. Leszek Babiński. W opinii wielu uczestników, sympozjum „Drewno archeologiczne

— badania i konserwacja” Biskupin — Wenecja '99 było bardzo owocne. Wyrażano pogląd, że konferencja powinna się odbywać cyklicznie — co kilka lat — będąc doskonałym forum do prezentacji prowadzonych prac badawczych oraz wymiany poglądów i doświadczeń — przedstawicieli nauk przyrodniczych, archeologów i konserwatorów zabytków zajmujących się badaniami i zabezpieczaniem drewna wydobywanego podczas prac wykopaliskowych.

Leszek Babiński